

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 09.05.2025
Sayı: 764

29.04.2025

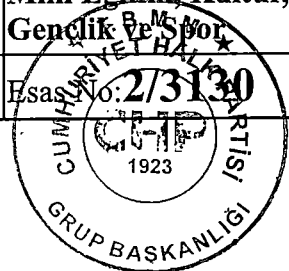
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle değiştirilen 13'üncü maddesinin (a) bendinde değişiklik yapılmasına dair Kanun Teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur. Gereğini saygılarımla arz ederim.

K. Pala

Prof. Dr. Kayıhan PALA
Bursa Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	
Esas Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Tarih: 21-5-2025	Esas No: 2/3130

1626425

T B M M KANUNLAR VE KARARLAR BSK LIG
0 9 Mayıs 2025
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 9 Mayıs 2025
No: 1626425

GENEL GEREKÇE

Anayasa Mahkemesinin 7 Aralık 2023 tarihli ve *E. 2018/117, K. 2023/212* sayılı kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14'üncü maddesinin (21) numaralı bendiyle 2547 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinde yapılan değişiklik—rektörlerin doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmasına ilişkin hüküm—Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Karar, 4 Haziran 2024 tarihli ve 32566 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış; TBMM'ye 4 Haziran 2025'e kadar gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması için on iki aylık süre tanınmıştır.

AYM; (i) yasama yetkisinin devredilmezliği (md. 7), (ii) yükseköğretim kurumlarının bilimsel özerkliği (md. 130) ve (iii) kanunla düzenlenmesi zorunlu alanlarda KHK ile değişiklik yapılamayacağı gerekçeleriyle söz konusu atama yöntemini Anayasa'ya aykırı görmüştür. Kararda ayrıca üniversitelerin özerk yapısının, yönetim süreçlerine akademik bileşenlerin etkin katılımıyla güçleneceği vurgulanmıştır.

Demokratik ve özerk üniversite idealine uygun olarak, rektörlerin üniversite bileşenlerinin iradesiyle seçilmesi uluslararası iyi uygulamalarda da yaygın bir modeldir. YÖK verilerine göre 2024 itibarıyla Türkiye'de 129 devlet, 81 vakıf üniversitesi bulunmaktadır; bu kurumlarda yaklaşık 184 bin öğretim elemanı ve 8,3 milyon öğrenci eğitim-öğretim faaliyetlerine katılmaktadır. Üniversite yönetiminin tüm paydaşların katılımına açılması, hem akademik özgürlüğün hem de kurumsal aidiyetin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Bu Kanun Teklifi ile 2547 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinin (a) bendi yeniden düzenlenerek rektörlerin; öğretim üyeleri, öğretim elemanlarının temsilcileri, öğrenci temsilcileri ve idari personel temsilcilerinden oluşan "Rektör Seçim Kurulu" tarafından seçilmesi öngörülmektedir. Böylelikle AYM kararının gereği yerine getirilecek, üniversite özerkliği pekiştirilecek ve yükseköğretim kurumlarımız dünya standartlarına uygun, demokratik bir yönetim modeline kavuşacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1 – 2547 sayılı Kanun m. 13/a’nın üniversite bileşenleri-temelli seçim sistemiyle değiştirilmesi

Cumhurbaşkanı tarafından seçimsiz atama uygulaması, idari yargı ve denetim mekanizmalarının dışında kaldığından liyakat-şeffaflık ilkelerini zayıflatmış; “tek aday-tek imza” sürecinin doğal sonucu olarak akademik camiada temsil krizine yol açmıştır. EUA (European University Association) ve Scholars at Risk raporlarında, merkezi tayin pratiğinin “kurumsal kültürü fay hatlarına ayırdığı” ve araştırma fonlarının kullanımında siyasî sadakatin öne geçtiği kaydedilmiştir. Bu sakıncalar, yalnızca yönetsel huzursuzlukla sınırlı kalmamakta; QS-THE sıralamaları incelendiğinde 2016-2024 arasında Türkiye’nin araştırma etkisi parametresinde %15 düşüş yaşadığı görülmektedir ki bu gerileme doğrudan beyin göçünü hızlandırmıştır.

Seçimle belirlenen rektör modeli, üniversite özerkliğinin ve akademik özgürlüğün vazgeçilmez unsuru olarak uluslararası belgelerde açıkça tanımlanmıştır. 1988’den beri 950’den fazla yükseköğretim kurumunun imzaladığı Magna Charta Universitatum, üniversitenin “kendi iç yönetim organlarını özgürce oluşturması ve yöneticilerini özerk biçimde seçmesi” ilkesini temel hüküm haline getirmektedir. Benzer biçimde UNESCO-ILO 1997 “Yükseköğretim Öğretim Personelinin Statüsüne İlişkin Tavsiye Kararı” akademik personelin ve öğrencilerin yönetim süreçlerine katılımını, kurumsal özerkliğin güvencesi olarak görür. Avrupa Konseyi’nin CM/Rec(2012)7 sayılı kararı da kamu otoritelerine, kurumların kendi yöneticilerini “serbest ve şeffaf usullerle seçme” hakkını koruma ödevi yükler.

Avrupa Üniversiteler Birliği’nin 35 sistemi kapsayan “University Autonomy Scorecard 2023” raporunda rektörün kurum içi organlarca seçildiği ülkelerde akademik performans ve uluslararasılaşma göstergelerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Örneğin Almanya’da Heidelberg, Bonn gibi üniversitelerde rektör, Senato ile Üniversite Konseyinin ortak oturumunda salt çoğunlukla seçilir; sonuç yalnızca eyalet bilim bakanı tarafından onaylanır. Finlandiya’da 2009 Üniversiteler Yasası uyarınca rektörü üniversite kurulu seçer ve görevden alır; kurulun çoğunluğu akademik personel ve öğrencilerden oluşur. Bu modeller, karar alma mekanizmasını paydaşlara açarak yönetsel hesap verebilirliği artırmakta ve rektörlük makamını siyasi baskılara karşı korumaktadır.

Türkiye’de 2016 tarihli 676 Sayılı KHK ile seçimlerin kaldırılması, akademik özgürlük endekslerinde keskin düşüslere yol açmış; Türkiye 2023 AFI sıralamasında 179 ülke içinde 164’üncü sıraya gerilemiştir. Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanan rektörlere karşı Boğaziçi Üniversitesi’nde başlayan ve ülke geneline yayılan protestolar ile 2021-2023 döneminde yüzlerce öğrenci ve akademisyenin soruşturma-gözaltı süreci, merkezi atamanın üniversite barışını zedelediğini göstermiştir. Anayasa Mahkemesi’nin E. 2018/117-K. 2023/212 sayılı kararı, bu pratiğin hem Anayasa m. 7’deki yasama yetkisinin devredilemezliği hem de m. 130’daki özerklik güvencesini ihlal ettiğini tescil etmiştir; yasa teklifimiz bu iptal kararının gereğini yerine getirmeyi amaçlamaktadır.

Yeni teklifle yapılacak düzenleme;

- 2547 s. Kanun m. 3-c’de sayılan “bilimsel özerklik” ilkesinin işletilmesini

- Avrupa Konseyi'nin "Demokratik Yurttaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Şartı" uyarınca öğrencilerin yönetime katılım hakkını,
- ve UNESCO "Education 2030" okul-yönetişim göstergelerini somutlar.

MADDE 2 – Geçiş hükümleri ve seçim usulünün uygulanmasına dair düzenlemeler

Teklifin geçiş maddesi, tüm öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, idari personel ve öğrencilerden oluşacak geniş temsilli seçim kurullarını belirlenen süre içinde zorunlu kılarak katılımcılığın tabana yayılmasını hedefler.

Seçimlerin en geç altı ay içinde tamamlanması, AYM'nin tanıdığı 4 Haziran 2025 terminine uygunluk sağlayacak; rektörlük makamında yönetim boşluğu doğmasını engelleyecektir.

Bu gerekçelerle, rektör seçiminin üniversite bileşenlerinin demokratik iradesine dayandırılması hem Anayasa Mahkemesi kararının icrasını güvence altına almakta, hem de Türkiye yükseköğretimini Avrupa Yükseköğretim Alanı'ndaki evrensel yönetim standartlarıyla uyumlu hâle getirmektedir.

MADDE 3 – Yürürlük maddesidir.

MADDE 4 – Yürütme maddesidir.

2547 SAYILI YÜKSEKÖĞRETİM KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 - 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 13'üncü maddesinin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"a) Devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör; öğretim üyeleri, öğretim elemanlarının temsilcileri, öğrenci temsilcileri ve üniversite idari personelinin temsilcilerinden oluşan Rektör Seçim Kurulu tarafından, gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla seçilir. Adaylık koşulları ile seçim usul ve esasları, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Seçilen rektör, üniversite tüzel kişiliğini temsil eder."

MADDE 2- 2547 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 85 - Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde devlet ve vakıf üniversitelerinde bu Kanunun 13. maddesinin (a) bendi hükümlerine uygun rektör seçimi yapılır. Seçim sonuçlanıncaya kadar görev süresi devam eden rektörler görevlerine devam eder; görev süresi sona eren rektörlerin yerine en kıdemli rektör yardımcısı vekâlet eder."

MADDE 3 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4 - Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

